

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОГО ПРАВА**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи
та міжнародної співпраці
Львівського національного університету
імені Івана Франка доц. Різник С.В.

«30» серпня 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

галузь знань **08 «Право»**
спеціальність **081 «Право»**
освітньо-професійна програма **ОС Бакалавр**
вибіркова навчальна дисципліна
юридичний факультет

Львів – 2022 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Земельне право України» для студентів
ОС Бакалавр, 2022 р.

Розробники:

Федорович В.І., доцент кафедри соціального права, кандидат юридичних наук,
доцент;

*Робоча програма затверджена на засіданні кафедри соціального права
Львівського національного університету імені Івана Франка
(Протокол від «25» серпня 2022 року № 12)*

**Завідувача кафедри
Соціального права**

 проф. П.Д. Пилипенко

«25» 08 2022 року

Схвалено Вченою Радою юридичного факультету Львівського національного
університету імені Івана Франка (галузь знань 08 «Право», спеціальність 081
«Право» у межах освітньо-професійної програми ОС Бакалавр) Протокол від «30»
серпня 2022 року № 2

«30» 08 2022 р

Голова проф. В.М. Бурдін

© Пилипенко П.Д., Федорович В.І.
2022 рік

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 4,5	Галузь знань 08 «Право»	обов'язкова	
	Спеціальність 081 «Право»	Рік підготовки:	
4-й		4-й	
Семестр			
1-й		1-й	
Лекції			
Загальна кількість годин – 135	Освітньо-професійна програма ОС бакалавр	16 год.	6 год.
		Лабораторні	
32 год.		6 год.	
Самостійна робота			
87 год.		123 год.	
Вид контролю: залік			
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 6			

Мова навчання - українська

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета викладання дисципліни - Ознайомлення студентів та засвоєння ними фундаментальних понять навчальної дисципліни; поглиблення, конкретизація та систематизація знань, засвоєних під час лекційних та семінарських занять та у процесі самостійної підготовки; контроль за якістю засвоєння студентами навчального матеріалу, виявлення прогалин та їх подолання; формування у студентів наукових знань; формування у студентів критичного ставлення до новел законодавства в сфері земельного права. **Завдання:** Сприяння формуванню правової культури і мислення студента, прищеплення йому інтересу до вивчення цієї навчальної дисципліни; виховання високого рівня правосвідомості. **Завдання:** вивчення студентами земельного законодавства, набуття ними навиків щодо його практичного застосування, вивчення організаційно-правових основ

системи земельного права України, а також законодавства, яке передбачає правове регулювання земельних відносин

Результати навчання. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати: положення нормативно-правових актів, що регулюють відносини використання землі, доктринальні положення теорії земельного права, фундаментальні наукові праці в даній сфері та їх авторів, особливості володіння, користування та розпорядження земельними ділянками, підстави та порядок припинення прав на земельну ділянку, особливості прав на землю осіб, які не є власниками земельних ділянок;

уміти: правильно застосовувати законодавство, яке регулює відносини власності та відносини користування земельними ділянками, тлумачити законодавство у сфері основних правових форм використання земель, самостійно вирішувати завдання та задачі на практичних заняттях, обґрунтовувати власну позицію з посиланням на нормативну базу, розробляти проекти земельно-правових документів.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1: ПОНЯТТЯ, СИСТЕМА ТА ДЖЕРЕЛА ЗЕМЕЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.

1. Землі як об'єкт правового регулювання.
2. Поняття та предмет земельного права.
3. Поняття та особливості методів правового регулювання земельних відносин.
3. Принципи земельного права, їх система.
5. Система земельного права: поняття та загальна характеристика.
6. Співвідношення земельного права із суміжними галузями права.
7. Поняття та особливості джерел земельного права.
8. Види джерел земельного права.

ТЕМА 2: ПРАВО ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛЮ В УКРАЇНІ

1. Землі та земельні ділянки як об'єкти права власності.
2. Поняття та особливості права власності на землю.
3. Форми власності на землю:
 - а) право державної власності на землю;
 - б) право комунальної власності на землю;
 - в) право приватної власності на землю.
4. Спільна власність на землю.
5. Особливості права власності на земельні ділянки іноземних суб'єктів в Україні.
6. Права та обов'язки власників земельних ділянок.
7. Юридичні способи захисту права власності на землю.
8. Гарантії права власності на землю.

ТЕМА 3: ОСНОВНІ ПРАВОВІ ФОРМИ НАБУТТЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ

1. Поняття та загальна характеристика правових форм набуття права власності на землі.
2. Особливості набуття права власності на землю державою та територіальними громадами
3. Приватизація земель: поняття та способи.
4. Набуття права власності на земельні ділянки на підставі цивільно-правових договорів.
5. Купівля-продаж та дарування земельних ділянок.
6. Набуття права на земельну ділянку за давністю користування (набувальна давність).
7. Перехід прав на землю при переході прав на будівлі чи споруди.
8. Особливості набуття права власності на землі несільськогосподарського призначення для зайняття підприємницькою діяльністю.

ТЕМА 4: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИДІЛЕННЯ В НАТУРІ (НА МІСЦЕВОСТІ) ЗЕМЕЛЬНОЇ ЧАСТКИ (ПАЮ)

1. Загальна характеристика законодавства у сфері паювання земель.
2. Поняття та порядок паювання земель.
3. Суб'єкти права на земельну частку (пай).
4. Права власників земельних часток (паїв).
5. Порядок виділення земельних часток (паїв) в натурі (на місцевості) із земель, переданих у колективну власність.
6. Паювання земель державних та комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій.
7. Оренда земельних часток (паїв) без виділення в натурі (на місцевості).
8. Відчуження права на земельну частку (пай).

ТЕМА 5: ПРАВА НА ЗЕМЛЮ ОСІБ, ЯКІ НЕ Є ВЛАСНИКАМИ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК

1. Загальна характеристика прав на землю осіб, які не є власниками земельних ділянок.
2. Види прав на землю осіб, які не є власниками земельних ділянок.
3. Право постійного користування земельними ділянками.
4. Порядок надання земельних ділянок у постійне користування.
5. Право концесійного землекористування.

ТЕМА 6: ОБМЕЖЕНІ РЕЧОВІ ПРАВА НА ЧУЖІ ЗЕМЕЛЬНІ ДІЛЯНКИ

1. Поняття та види права земельного сервітуту.

2. Порядок встановлення, дії та припинення земельного сервітуту.
3. Право користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис).
4. Право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій).

ТЕМА 7: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОРЕНДИ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК

1. Поняття та ознаки оренди землі.
2. Об'єкти та суб'єкти оренди землі.
3. Поняття та умови договору оренди.
4. Правові умови та порядок укладення договору оренди земельної ділянки.
5. Права та обов'язки сторін за договором оренди земельної ділянки.
6. Орендна плата за землю та її форми.
7. Підстави та порядок припинення договору оренди земельної ділянки.
8. Зміна, розірвання та поновлення договору оренди земельної ділянки.
9. Відповідальність сторін договору оренди земельної ділянки.

ТЕМА 8: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБМЕЖЕНЬ ПРАВ НА ЗЕМЛЮ. ПРИПИНЕННЯ ПРАВ НА ЗЕМЛЮ.

1. Поняття та види обмежень прав на землю.
2. Способи встановлення обмежень прав на землю.
3. Правове регулювання обмежень набуття права власності на землю.
4. Правове регулювання обмежень щодо розпорядження землею.
5. Правовий режим зон з особливими умовами використання земель.
6. Добросусідство.
7. Загальна характеристика підстав припинення прав на землю.
8. Підстави припинення права власності на землю: поняття, види та їх характеристика.
9. Підстави припинення права користування земельною ділянкою: поняття, види та їх характеристика.
10. Добровільна відмова від права власності або права постійного користування земельною ділянкою.
11. Примусове припинення прав на земельну ділянку.
12. Викуп земельних ділянок для суспільних потреб.
13. Примусове відчуження земельних ділянок з мотивів суспільної необхідності.
14. Порядок вилучення земельних ділянок, наданих у постійне користування.
15. Порядок вилучення (викупу) особливо цінних земель.

ТЕМА 9: ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА. ЗАХИСТ ПРАВ НА ЗЕМЛЮ. ВИРІШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ СПОРІВ.

1. Загальна характеристика юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства.

2. Поняття, склад та види земельних правопорушень як підстав юридичної відповідальності.
3. Види юридичної відповідальності за земельні правопорушення:
4. Відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам.
5. Відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва.
6. Поняття та види гарантій прав на землю.
7. Способи захисту прав на земельні ділянки.
8. Поняття та види земельних спорів.
9. Підвідомчість земельних спорів.

ТЕМА 10: ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

1. Поняття та елементи правового режиму земель
2. Поняття та склад земель сільськогосподарського призначення.
3. Поняття та особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення.
4. Правовий режим земель сільськогосподарських підприємств.
5. Правовий режим земельних ділянок для садівництва.
6. Правовий режим земельних ділянок для городництва.
7. Правовий режим земельних ділянок для сінокосіння та випасання худоби.

ТЕМА 11: ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ТА ОСОБИСТИХ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

1. Загальна характеристика законодавства України про фермерство.
2. Порядок створення фермерського господарства.
3. Порядок надання (передачі) земельних ділянок для ведення фермерського господарства.
4. Земельні права та обов'язки осіб, які ведуть фермерське господарство.
5. Порядок припинення прав на землю у фермерському господарстві.
6. Правовий режим земельних ділянок особистих селянських господарств.

ТЕМА 12: ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЗЕМЕЛЬ ЖИТЛОВОЇ ТА ГРОМАДСЬКОЇ ЗАБУДОВИ

7. Поняття та склад земель житлової та громадської забудови.
8. Особливості правового режиму земель житлової та громадської забудови.
9. Землі населених пунктів: поняття та види.
10. Зонування території населеного пункту.
11. Містобудування. Містобудівна документація.
12. Генеральний план населеного пункту.
13. Правове регулювання забудови населених пунктів.

14. Правовий режим земельних ділянок для будівництва та обслуговування жилого будинку, господарський будівель і гаражного будівництва.
15. Правовий режим земельних ділянок житлово-будівельних (житлових) і гаражно-будівельних кооперативів.
16. Правовий режим земельних ділянок багатоквартирних жилих будинків.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ДИСЦИПЛІНИ

	Кількість годин												
	Денна форма					Заочна форма							
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі					
л		п	лаб	інд	ср	л		п	лаб	інд	ср		
Тема 1: Поняття, система та джерела земельного права України.	9	2		2		5	4	2		2			
Тема 2: Право власності на землю в Україні	10	2		2		6	14						14
Тема 3: Основні правові форми набуття права власності на землю в Україні	13			2		11	15						15
Тема 4: Правове регулювання виділення в натурі (на місцевості) земельної частки (паю)	16			4		12	13						13
Тема 5: Права на землю осіб, які не є власниками земельних ділянок	10	2		2		6	12						12
Тема 6: Обмежені речові права на чужі земельні ділянки	15			4		11	12						12
Тема 7: Правове регулювання оренди земельних ділянок	9	2		2		5	14						14
Тема 8: Правове регулювання обмежень прав на землю. Припинення прав на землю.	12			2		10	13						13

Тема 9: Відповідальність за порушення земельного законодавства. Захист прав на землю. Вирішення земельних спорів.	11	2		4		5	4	2		2		
Тема 10: Правовий режим земель сільськогосподарського призначення	10	2		2		6	16					16
Тема 11: Землекористування фермерських та особистих селянських господарств	11	2		4		5	14					14
Тема 12: Правовий режим земель житлової та громадської забудови	9	2		2		5	4	2		2		
Разом	135	16		32		87	135	6		6		123

Лекційний курс (денна – 16 год., заочна – 6 год.)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна)	Кількість годин (заочна)
1	Поняття, система та джерела земельного права України.	2	2
2	Право власності на землю в Україні	2	
3	Основні правові форми набуття права власності на землю в Україні		
4	Правове регулювання виділення в натурі (на місцевості) земельної частки (паю)		
5	Права на землю осіб, які не є власниками земельних ділянок	2	
6	Обмежені речові права на чужі земельні ділянки		
7	Правове регулювання оренди земельних ділянок	2	
8	Правове регулювання обмежень прав на землю. Припинення прав на землю.		
9	Відповідальність за порушення земельного законодавства. Захист прав на землю. Вирішення земельних спорів.	2	2
10	Правовий режим земель сільськогосподарського призначення	2	
11	Землекористування фермерських та особистих селянських господарств	2	
12	Правовий режим земель житлової та громадської забудови	2	2
	Разом:	16 год.	6 год.

Лабораторні заняття (денна – 32 год., заочна – 6 год.)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна)	Кількість годин (заочна)
1	Поняття, система та джерела земельного права України.	2	2
2	Право власності на землю в Україні	2	
3	Основні правові форми набуття права власності на землю в Україні	2	
4	Правове регулювання виділення в натурі (на місцевості) земельної частки (паю)	4	
5	Права на землю осіб, які не є власниками земельних ділянок	2	
6	Обмежені речові права на чужі земельні ділянки	4	
7	Правове регулювання оренди земельних ділянок	2	
8	Правове регулювання обмежень прав на землю. Припинення прав на землю.	2	
9	Відповідальність за порушення земельного законодавства. Захист прав на землю. Вирішення земельних спорів.	4	2
10	Правовий режим земель сільськогосподарського призначення	2	
11	Землекористування фермерських та особистих селянських господарств	4	
12	Правовий режим земель житлової та громадської забудови	2	2
	Разом	32 год.	

Самостійна робота (денна – 87 год., заочна 123 год.)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна)	Кількість годин (заочна)
1	Поняття, система та джерела земельного права України.	5	
2	Право власності на землю в Україні	6	14
3	Основні правові форми набуття права власності на землю в Україні	11	15
4	Правове регулювання виділення в натурі (на місцевості) земельної частки (паю)	12	13
5.	Права на землю осіб, які не є власниками земельних ділянок	6	12
6	Обмежені речові права на чужі земельні ділянки	11	12
7	Правове регулювання оренди земельних ділянок	5	14
8	Правове регулювання обмежень прав на землю. Припинення прав на землю.	10	13
9	Відповідальність за порушення земельного законодавства. Захист прав на землю. Вирішення земельних спорів.	5	
10	Правовий режим земель сільськогосподарського призначення	6	16
11	Землекористування фермерських та особистих селянських господарств	5	14
12	Правовий режим земель житлової та громадської забудови	5	

Разом	87 год.	123 год.
-------	---------	----------

5. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача до виконання конкретної роботи. Форми проведення поточного контролю – усне опитування здобувачів, вирішення практичних завдань, складання типових документів, проведення модуля.

Семестровий (підсумковий) контроль проводиться у формі заліку.

6. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЩО ПРИСВОЮЄТЬСЯ СТУДЕНТАМ

СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

Поточне оцінювання здобувача впродовж вивчення ним навчальної дисципліни (поточна успішність)	Кількість балів обраних на модулі	Сума
50	50	100

Оцінювання знань здобувача здійснюється за 100-бальною шкалою (для екзаменів і заліків).

- максимальна кількість балів при оцінюванні знань студента з навчальної дисципліни, яка завершується заліком, становить за поточну успішність 50 балів, на підставі проведеного модуля – 50 балів;
- при оформленні документів за екзаменаційну сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань здобувачів за різними системами

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ УНІВЕРСИТЕТУ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Визначення	За національною шкалою	
			Екзаменаційна оцінка, оцінка з іспиту (заліку)	
90 – 100	A	Відмінно	Відмінно	зараховано
81-89	B	Дуже добре	Добре	
71-80	C	Добре		
61-70	D	Задовільно	Задовільно	
51-60	E	Достатньо		
0-50	FX	незадовільно	незадовільно	Не зараховано

3.Рекомендована література

Законодавство:

1. Закон України «Про особливості приватизації об'єктів незавершеного будівництва» від 14.09.2000 р. № 1953-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 45. – Ст. 37».
2. Закон України «Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)» від 05.06.2003 р. № 899-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 38. – Ст. 314.
3. Указ Президента України «Про порядок паювання земель, переданих у колективну власність сільськогосподарським підприємствам і організаціям» від 08.08.1995 р. № 720/95 // Урядовий кур'єр від 12.08.1995 р. – № 121.
4. Закон України «Про концесію на будівництво та реконструкцію автомобільних доріг» від 04.07.1998 р. № 735/98 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 27. – Ст. 980.
5. Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 01.07.2004 р. № 1952-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 51. – Ст. 553.
6. Указ Президента України «Про гарантування захисту економічних інтересів та поліпшення соціального забезпечення селян-пенсіонерів, які мають право на земельну частку (пай)» від 15.12.1998 р. № 1353/98 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 50. – Ст. 24.
7. Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки» від 03.12.1999 р. № 1529/99 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 49. – Ст. 11.
8. Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо соціального захисту селян-власників земельних ділянок та земельних часток (паїв)» від 02.02.2002 р. № 92/2002 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 6. – Ст. 239.
9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку реєстрації договорів оренди земельної частки (паю)» від 24.01.2000 р. № 119 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 4. – Ст. 113.
10. Наказ Державного комітету України по земельних ресурсах «Про затвердження форми Типового договору оренди земельної частки (паю)» від 17.01.2000 р. № 5 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 8. – Ст. 331.
11. Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 01.07.2004 р. № 1952-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 51. – Ст. 553.
12. Закон України «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності» від 17.11.2009 р. № 1559-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 1. – Ст. 2
13. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил охорони ліній електрозв'язку» від 29.01.1996 р. № 135 // <http://zakon1.rada.gov.ua>

14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил охорони електричних мереж» від 04.03.1997 р. № 209 // Офіційний вісник України. – 1997. – № 10. – Стор. 28.
15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про прикордонний режим» від 27.07.1998 р. № 1147 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 30. – Стор. 33.
16. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку встановлення охоронних зон навколо об'єктів, призначених для гідрометеорологічних спостережень та інших видів гідрометеорологічної діяльності, та режиму їх використання» від 11.12.1999 р. № 2262 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 50. – Стор.74.
17. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил охорони магістральних трубопроводів» від 16.11.2002 р. № 1747 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 47. – Ст. 2135.
18. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам» від 19.04.1993 р. № 284 // Зібрання постанов Уряду України. – 1993. – № 10. – Ст. 193.
19. Постанова Кабінету Міністрів України «Про розміри та Порядок визначення втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, які підлягають відшкодуванню» від 17.11.1997 р. № 1279 // Офіційний вісник України. – 1997. – № 47. – Ст. 40.
20. Наказ Державного комітету України із земельних ресурсів «Про затвердження Інструкції з оформлення державними інспекторами з контролю за використанням і охороною земель Держземінспекції та її територіальних органів матеріалів про адміністративні правопорушення і внесення змін до наказу Держкомзему від 12 грудня 2003 року № 312» від 28.04.2009 р. № 205 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 40. – Ст. 1362.
21. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження Порядку оформлення, вручення (надсилання) приписів у разі виявлення порушень земельного законодавства» від 19.02.2013 р. № 104 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 21. – Ст. 716.
22. Закон України «Про колективне сільськогосподарське підприємство» від 14.02.1992 р. № 2114-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 20. – Ст. 272.
23. Закон України «Про оптові ринки сільськогосподарської продукції» від 25.06.2009 р. № 1561-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2009. – № 51. – Ст. 755
24. Указ Президента України «Про суцільну агрохімічну паспортизацію земель сільськогосподарського призначення» від 02.12.1995 р. № 1118/95 // Урядовий кур'єр від 14.12.1995 р. – № 187-188.
25. Наказ Державного комітету із земельних ресурсів «Про затвердження Класифікації видів цільового призначення земель» від 23.07.2010 р. № 548 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 85. – Ст. 3006.
26. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження Порядку консервації земель» від 26.04.2013 р. № 283 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 42. – Ст. 1525.

27. Закон України «Про селянське (фермерське) господарство» в ред. від 22.06.1993 р. № 3312-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 32. – Ст. 341 (втратив чинність).
28. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» від 16.06.1992 р. № 2456-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34. – Ст. 502.
29. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 17.07.1997 р. № 469/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 39. – Ст. 261.
30. Закон України «Про особисте селянське господарство» від 15.05.2003 р. № 742-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 29. – Ст. 232.
31. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122.
32. Закон України «Про державний кордон» від 04.11.1991 р. № 1777-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 2. – Ст. 5.
33. Господарсько-процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. № 1798-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 6. – Ст. 56.
34. Закон України «Про трубопровідний транспорт» від 15.05.1996 р. № 192/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 29. – Ст. 139.
35. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
36. Закон України «Про електроенергетику» від 16.10.1997 р. № 575/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 1. – Ст. 1.
37. Закон України «Про оренду землі» від 06.10.1998 р. № 161-XIV (в ред. Закону від 02.10.2003 р. № 1211-IV) // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 10. – Ст. 102.
38. Закон України «Про гідрометеорологічну діяльність» від 18.02.1999 р. № 443-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 16. – Ст. 95.
39. Закон України «Про концесії» від 16.07.1999 р. № 997-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 41. – Ст. 372.
40. Закон України «Про меліорацію земель» від 14.01.2000 р. № 1389 // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 11. – Ст. 90.
41. Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 р. № 1805-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 39. – Ст. 333.
42. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3. – Ст. 27.
43. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.
44. Закон України «Про охорону земель» від 19.06.2003 р. № 962-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 349.
45. Закон України «Про фермерське господарство» від 19.06.2003 р. № 973-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 45. – Ст. 363
46. Закон України «Про оцінку земель» від 11.11.2003 р. № 1378-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 15. – Ст. 229.
47. Закон України «Про телекомунікації» від 18.11.2003 р. № 1280-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 12. – Ст. 155.

48. Закон України «Про використання земель оборони» від 27.11.2003 р. № 1345-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 14. – Ст. 209.
49. Закон України «Про третейські суди» від 11.05.2004 р. № 1701-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 35. – Ст. 412.
50. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35-36, № 37. – Ст. 446.
51. Закон України «Про селянське (фермерське) господарство» від 20.12.1991 р. № 2009-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 4. – Ст. 186 (втратив чинність).

Судова практика

1. Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 16.04.2004 р. № 7. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/E5DB134E2C2BE3D7C3256EBD00373408?OpenDocument&CollapseView&RestrictToCategory=E5DB134E2C2BE3D7C3256EBD00373408&Count=500&>;
2. Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин: постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 17.05.2011 р. № 6 – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
3. Про практику застосування господарськими судами земельного законодавства: Рекомендації президії Вищого господарського суду України від 02.02.2010 р. № 04-06/15 – Режим доступу: vgsu.arbitr.gov.ua
4. Земельні ділянки. Законодавство. Роз'яснення. Судова практика. // Бюлетень законодавства і юридичною практики. – 2008. – № 12. – 416 с.
5. Практика розгляду судами земельних спорів, 2009. // Бюлетень законодавства і юридичної практики. – 2010. – № 5. – 348 с.
6. Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 16.04.2004 р. № 7. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/E5DB134E2C2BE3D7C3256EBD00373408?OpenDocument&CollapseView&RestrictToCategory=E5DB134E2C2BE3D7C3256EBD00373408&Count=500&>
7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 92, пункту 6 розділу Х „Перехідні положення” Земельного кодексу України (справа про постійне користування земельними ділянками) від 22.09.2005 р. № 5-рп/2005. – Режим доступу: <http://www.ccu.gov.ua/uk/doccatalog/list?currDir=9890>
8. Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин: постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 17.05.2011 р. № 6 – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
9. Про практику застосування господарськими судами земельного законодавства: Рекомендації президії Вищого господарського суду України від 02.02.2010 р. № 04-06/15 – Режим доступу: vgsu.arbitr.gov.ua

10. Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 16.04.2004 р. № 7. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/E5DB134E2C2BE3D7C3256EBD00373408?OpenDocument&CollapseView&RestrictToCategory=E5DB134E2C2BE3D7C3256EBD00373408&Count=500&>
11. Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин: постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 17.05.2011 р. № 6 – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
12. Про практику застосування господарськими судами земельного законодавства: Рекомендації президії Вищого господарського суду України від 02.02.2010 р. № 04-06/15 – Режим доступу: vgsu.arbitr.gov.ua

Базова література

1. Мірошниченко А.М. Земельне право України: Підручник.– К. : Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2009. – 712с.
2. Аграрне право України: Підручник / [Багай Н. О., Бондар Л. О., Гуревський В. К. і ін.]; за ред. О. О. Погрібного. – К.: Істина, 2005. – 448 с.
3. Аграрне право України: підручник / [Єрмоленко В. М., Гафурова О. В., Гребенюк М. В. і ін.]; за заг. ред. В. М. Єрмоленка. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 608 с.
4. Екологічне право. Особлива частина: Підручник для студ. юридич. вузів і факультетів. Повний академічний курс / [Андрейцев В. І., Балюк Г. І., Бобкова А. Г. і ін.]; за ред. В. І. Андрейцев. – К.: Істина, 2001. – 544 с.
5. Ерофеев Б. В. Земельное право России: учебник / Борис Владимирович Ерофеев. – [9-е изд., перераб.]. – М.: Юрайт-Издат, 2007. – 655 с.
6. Земельне право України: Підручник / [Шульга М. В., Анісімова Г. В., Багай Н. О. і ін.]; за ред. докт. юрид. н., проф. М. В. Шульги. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 368 с.
7. Земельне право України: підручник / [Беженар Г. М., Бондар Л. О., Гавриш Н. С. і ін.]; за ред. О. О. Погрібного та І. І. Каракаша. – [2-е вид., перероб. і доп.]. – К.: Істина, 2009. – 600 с.
8. Земельное право: учебник / [Быстров Г. Е., Бабанов А. В., Гусев Р. К. и др.]; под ред. Г. Е. Быстрова, Р. К. Гусева. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2008. – 720 с.
9. Землі сільськогосподарського призначення: права громадян України. Науково-навчальний посібник / [Титова Н. І., Позняк С. П., Гуревський В. К. і ін.]. за ред. докт. юрид. наук, проф. Н. І. Титової. – Львів: ПАІС, 2005. – 368 с.
10. Земля: Договори, суд, законодавство: Науково-практичний посібник / [Фурса С. Я., Фурса Є. І., Косенко В. М. Та ін]; за ред. С. Я. Фурси. – [3-є вид.]. – К.: - навчальний посібник. За ред. проф. Н.І.Титової. —Львів, ПАІС, Видавець Фурса С. Я.: КНТ, 2008. – 823 с.

11. Мірошниченко А. М. Земельне право України: Підручник / Анатолій Миколайович Мірошниченко. – К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2009. – 712 с.
12. Правові основи майнових і земельних відносин: Навч. посібник / [Єрмоленко В. М., Гафурова О. В., Гласова О. В. та ін.]; за ред. В. М. Єрмоленка. – К.: Магістр – XXI сторіччя, 2007. – 282 с.
13. Семчик В. І. Земельне право України: підруч. [для студ. юрид. спец. вищ. навч. зал.] / Семчик В. І., Кулинич П. Ф., Шульга М. В. – К.: Вид. Дім „Ін Юрепел, 2008. – 600 с.
14. Сыродоев Н. А. Земельное право. Курс лекций: учеб. пособие. / Николай Алексеевич Сыродоев. – М.: Проспект, 2009. – 368 с.
15. Шеремет А. П. Земельне право України: Навчальний посібник / Шеремет А. П. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 632 с. Допоміжна: 1. Земельне право України: підручник; за ред. О.О.Погрібного та І.І.Каракаша. — К.: Істина, 2009.- 600 с.
16. Землі сільськогосподарського призначення : права громадян України. Науково-2005.- 368 с.
17. Земельне право України: підручник./ Семчик.В.І., Кулинич П.Ф., Шульга М.В.- К.; Вид.Дім —Ін Юрепел, 2008. 600 с.
18. Вівчаренко О.А. Правово охорона земель в Україні : монографія / О.А.Вівчаренко. - К. : Юрінком Інтер, 2010. - 336 с.
19. Мірошниченко А.М., Марусенко Р.І. Науково-практичний коментар Земельного кодексу України. - К.: Правова єдність, 2009. - 496 с.
20. Боголюбов С.А. Земельное право : учебник. - М. : Юрайт — Издат, 2009. - 402 с.- (Основы наук).
21. Сыродоев Н.А. Земельное право. Курс лекций : учеб. пособие. - М. : Проспект, 2009. - 368 с.
22. Адиханов Ф. Х. Соотношение норм гражданского права и норм земельного права в регулировании земельных отношений в условиях рынка земли / Ф. Х. Адиханов // Государство и право. – 2001. – № 1. – С. 32-39.
23. Аксененок Г. А. Земельные правоотношения в СССР / Георгий Александрович Аксененок. – М.: Госюриздат., 1958. – 424 с.
24. Актуальні питання розвитку земельної реформи в Україні / [Даниленко А. С., Білик Ю. Д., Гарбуз М. Ю. та ін.]; за ред. Ю. Д. Білика. – К.: Урожай, 2004. – 96 с.
25. Андрейцев В. І Земельне право і законодавство суверенної України: Актуальні проблеми практичної теорії / Володимир Іванович Андрейцев. – К.: Знання, 2007. – 445 с.
27. Андрейцев В. І. Об'єкти земельних правовідносин за новим Земельним кодексом України / В. І. Андрейцев // Законодавство України. Науково-практичні коментарі. – 2002. – № 2. – С. 3-19.
28. Андрейцев В. І. Правові засади земельної реформи і приватизації земель в Україні: Навч.-практ. посіб. / В. І. Андрейцев. – К.: Істина, 1999. – 320 с.
29. Андрейцев В. І. Суверенній Україні – нову „Земельну Конституцію» (концептуальні підходи до підготовки проекту Кодексу законів України про землю) / В. І. Андрейцев // Право України. – 1999. – № 9. – С. 58-65.

30. Бабміндра Д. І. Проблеми ринку земель в Україні та шляхи їх розв'язання / Д. І. Бабміндра, Т. І. Єлефтеріаді // Землеустрій і кадастр. – 2003. – № 2. – С. 49-55.
31. Бакай О. А. Щодо питання про поняття земель, які використовуються під забудову / О. А. Бакай // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 2. – С. 105-106.
32. Барабаш А. Правовий режим земельних ділянок, наданих для ведення товарного сільськогосподарського виробництва приватними власниками та користувачами / А. Барабаш, Р. Барабаш // Право України. – 2007. – № 4. – С. 111-114.
33. Бердніков Є. Трансформація інституту постійного землекористування з прийняттям нового Земельного кодексу України / Є. Бердніков, П. Пастушенко // Право України. – 2004. – № 2. – С. 60-66.
34. Берлач А. Організаційно-правові проблеми становлення орендних відносин в Україні: історія і сучасність / А. Берлач // Право України. – 1999. – № 2. – С. 15-18.
35. Берлач А. І. Правове забезпечення земельної та аграрної реформи в Україні / А. І. Берлач // Право України. – 1998. – № 11. – С. 125-128.
36. Кулинич П.Ф. Земельна реформа в Україні: правові проблеми: монографія/П.Ф. Кулинич./Київ. Норма права, 2021. 308 С.
37. Федчишин Д.В. Реалізація та захист земельних прав в Україні: проблеми теорії та практики: монографія/Д.В. Федчишин. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 418 С.

ПАКЕТ КОНТРОЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

1. Землі та земельні ділянки як об'єкти права власності.
2. Поняття та особливості права власності на землю.
3. Право державної власності на землю;
4. Право комунальної власності на землю;
5. Право приватної власності на землю.
6. Спільна власність на землю.
7. Особливості права власності на земельні ділянки іноземних суб'єктів в Україні.
8. Права та обов'язки власників земельних ділянок.
9. Поняття та загальна характеристика правових форм набуття права власності на землі.
10. Приватизація земель: поняття та способи.
11. Набуття права власності на землю на підставі цивільно-правових договорів.
12. Набуття права на земельну ділянку за давністю користування (набувальна давність).
13. Перехід прав на землю при переході прав на будівлі чи споруди.
14. Поняття та порядок паювання земель.
15. Порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних паїв.
16. Загальна характеристика прав на землю осіб, які не є власниками земельних ділянок.
17. Види прав на землю осіб, які не є власниками земельних ділянок.
18. Право постійного користування земельними ділянками.
19. Порядок надання земельних ділянок у постійне користування.
20. Поняття та види права земельного сервітуту.
21. Порядок встановлення, дії та припинення земельного сервітуту.
22. Право користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис).
23. Право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій).
24. Поняття та ознаки оренди землі.
25. Об'єкти та суб'єкти оренди землі.

26. Поняття та умови договору оренди.
27. Правові умови та порядок укладення договору оренди земельної ділянки.
28. Права та обов'язки сторін за договором оренди земельної ділянки.
29. Орендна плата за землю та її форми.
30. Підстави та порядок припинення договору оренди земельної ділянки.
31. Зміна, розірвання та поновлення договору оренди земельної ділянки.
32. Поняття та види обмежень прав на землю.
33. Способи встановлення обмежень прав на землю.
34. Правове регулювання обмежень набуття права власності на землю.
35. Правове регулювання обмежень щодо розпорядження землею.
36. Правовий режим зон з особливими умовами використання земель.
37. Добросусідство.
38. Загальна характеристика підстав припинення прав на землю.
39. Підстави припинення права власності на землю: поняття, види та їх характеристика.
40. Підстави припинення права користування земельною ділянкою: поняття, види та їх характеристика.
41. Добровільна відмова від права власності або права постійного користування земельною ділянкою.
42. Примусове припинення прав на земельну ділянку.
43. Випуск земельних ділянок для суспільних потреб.
44. Примусове відчуження земельних ділянок з мотивів суспільної необхідності.
45. Порядок вилучення земельних ділянок, наданих у постійне користування.
46. Відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам.
47. Поняття та види гарантій прав на землю.
48. Способи захисту прав на земельні ділянки.
49. Поняття та види земельних спорів.
50. Підвідомчість земельних спорів.
51. Поняття та види юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства.